

listen vóór het Naturalisme geweest zijn, daar zij in de schildering van boeven, gauwdieven en achterbuurten eene groote virtuositeit aan den dag hebben gelegd.

De term: Naturalisme wordt nog dikwijls in zeer verschillende zin gebruikt. Verwarring van begrippen heeft hier niet zelden plaats. Vóór 1866 spraken men van Realisme, als de aesthetische theorie, die tegenover de stoutheden der fantazie eene strenge studie van de werkelijkheid stelde. Balzac gold voor den aanvoerder der Realisten; Flaubert voor den schitterendsten kunstenaar dezer richting. Zola heeft in de voorrede van zijne *Thérèse Raquin* (1866) het eerst den term Naturalisme gebruikt. Zijne bedoeling was het oppervlakkig subjectivisme van den letterkundigen kunstenaar aan banden te leggen. Zola wil, dat men het leven, den mensch, de maatschappij bestudeere, dat men eene kunst huldige berustend op vooraf onderzochte dokumenten. Zola verlangt studie, en past de experimenteele methode der natuurwetenschappen toe bij het samenstellen zijner moderne romans.

Daar hij nu evenwel in zijn ijver voor de volkomen onverbloemde waarheid soms de eischen van goeden smaak en kiesheid uit het oog verloor, heeft men eene geheel andere beteekenis aan zijn Naturalisme gehecht, dan hij zelf bedoelde. Schildert onze Vlaamsche taalgenoot eenige achterbuurten van Andwerpen, dan zal alleen van zijn naturalisme mogen gesproken worden, wanneer het blijkt, dat zijne schildering op eene diep indringende studie der lagere Andwerpsche volksklasse berust. Dit is evenwel het geval niet. De vertelling draagt zoo weinig den naturalistischen stempel, dat zelfs de realistische neiging van dezen auteur, om aan alles eene sterk sprekend kleur te geven, zich slechts hier en daar op sporadische wijze vertoont.

* * *

Een verlaten post (en andere novellen) door Johanna van Woude (Mevr. Van Wermeskerken—Junius) met (het portret van de schrijfster en) twee platen van Wilm Steelink. L. J. Veen, Amsterdam (zonder jaartal; 1892).

Geen eigenaardiger contrast dan Johanna van Woude en Antoon Moortgat. Het geheele boek van onze begaafde landgenoot maakt den indruk eener zachte, bekoorlijke muziek, alles is met lichte, teedere kleuren gepenseeld. Geen ruwe woorden uit de achterbuurten klinken in onze ooren, tenzij in de laatste schets: *Noodlot*, waarin Johanna van Woude de volksellende, de dronkenschap, de al te groote gezinnen der werklieden, als iets fataals poogt voor te stellen.

De grootste novelle staat alleen op den titel vermeld: *Een verlaten post*. Gedurende de lezing der eerste vijftig bladzijden maakt de schrijfster zich geheel van ons hart meester door de voorstelling van hare heldin Renée. Buiten opgevoed door een vader, die met haar dweepte, moet Renée naar eene tante in eene groote stad, als die vader overleden is. Het afscheid van het oude huis, van den tuin, van den hond Caesar kenmerkt zich door een uiterst fijn sentiment. Zoo zegt Renée tot den hond: — „Als ik trouw, Cae, — en ik zal erg mijn best doen er als een jonge dame uit te zien, dan trouw ik eerder — ga ik in een eigen huis wonen, zie je, en dan schrijf ik dadelijk, om je, hoor! Dat beloof ik je vast. Kijk altijd maar uit, als het tijd is, dat oude Peter met de brieven tasch komt; eenmaal zal mijn brief er bij zijn!”

Uitstekend heeft Johanna van Woude het contrast tusschen tante en nicht doen uitkomen. De tante, mevrouw Gerlings, eene dame uit de wereld, die niet begrijpt dat Renée zonder corset negentien jaar is geworden, die haar wil „poederen” — en over de krachtige weigering van haar